

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-358-4>

УДК 364-7:352.075

JEL classification H75, H83

МАРТИНЮК Наталія

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

<https://orcid.org/0009-0001-4616-2844>

e-mail: nmartynjuk@gmail.com

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗА КЛЮЧОВИМИ КРИТЕРІЯМИ (2021–2026 РР.)

У статті здійснено порівняльний аналіз ефективності адміністрування соціальних послуг на місцевому рівні в Україні за період 2021–2026 рр. за п'ятьма ключовими критеріями: охоплення послугами, фінансова спроможність громад, кадрове забезпечення, залучення недержавних надавачів і міжмуніципальна співпраця.

На основі офіційних статистичних даних, бюджетних порталів (OpenBudget), результатів польових досліджень у 24 громадах шести областей та соціологічних опитувань показано, що повномасштабна війна суттєво змінила умови надання послуг, кардинально збільшила попит на соціальні послуги, пришвидшила розвиток ринкових механізмів їх надання. Фактичне охоплення доглядом вдома залишається низьким (близько 10% осіб з обмеженою мобільністю), фінансова спроможність переміщених громад у 2-3,6 рази нижча за титові, кадрове навантаження перевищує типові нормативи, а механізми соціального замовлення та міжмуніципальної співпраці використовуються обмежено. Водночас зафіксовано позитивні зрушення: розширення мережі Центрів життєстійкості, підвищення з 2026 року граничних посадових окладів соціальних працівників (коефіцієнт 2,5) та поступове зміцнення інституційної спроможності громад. Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування та органами державної влади для вдосконалення політики надання соціальних послуг в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: соціальні послуги, адміністрування соціальних послуг, місцевий рівень, територіальна громада, охоплення послугами, фінансова спроможність, кадрове забезпечення, недержавні надавачі, міжмуніципальна співпраця, децентралізація.

MARTYNYUK Natalia

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

EFFECTIVENESS OF SOCIAL SERVICES ADMINISTRATION AT THE LOCAL LEVEL: A COMPARATIVE ANALYSIS BY KEY CRITERIA (2021–2026)

The article presents a comparative analysis of the effectiveness of social services administration at the local level in Ukraine for the period 2021–2026, based on five key criteria: service coverage, financial capacity of communities, staffing provision, involvement of non-state providers, and inter-municipal cooperation.

Based on official statistical data, budget portals (OpenBudget), the results of field research in 24 communities across six oblasts, and sociological surveys, the study shows that the full-scale war has significantly changed the conditions of service provision, dramatically increased demand for social services, and accelerated the development of market mechanisms for their delivery. The actual coverage of home care remains low (approximately 10% of persons with limited mobility), the financial capacity of displaced communities is 2–3.6 times lower than that of rear communities, staff workload exceeds standard norms, and the mechanisms of social contracting and inter-municipal cooperation are used only to a limited extent. At the same time, positive developments have been recorded: the expansion of the network of Resilience Centers, the increase, starting in 2026, of the ceiling on social workers' salaries (coefficient 2.5), and the gradual strengthening of communities' institutional capacity. The results of the study can be used by local self-government bodies and public authorities to improve social service provision policy under conditions of war and post-war recovery.

Keywords: social services, social services administration, local level, territorial community, service coverage, financial capacity, staffing provision, non-state providers, inter-municipal cooperation, decentralization.

Стаття надійшла до редакції / Received 11.08.2026

Прийнята до друку / Accepted 03.09.2026

Опубліковано / Published 29.10.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

©

МАРТИНЮК Наталія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Реформа децентралізації в Україні значно розширила відповідальність територіальних громад за надання соціальних послуг на базовому рівні. Водночас повномасштабна війна, що розпочалася в 2022 році, кардинально змінила соціальну ситуацію в країні, збільшивши попит на соціальні послуги. Чисельність вразливих категорій населення зросла нерівномірно по території країни, а частина громад – передусім ті, що втратили контроль над власною територією, – фактично залишилися без податкової бази для фінансування послуг.

Щоб уникнути фрагментарної, суто описової оцінки системи, доцільно оцінювати її ефективність за чітко визначеним набором критеріїв, які дозволяють зіставити стан справ до і після повномасштабного

вторгнення. Такий підхід дає змогу системно простежити, які саме складові адміністрування зазнали найбільших змін і де зберігаються найгостріші проблеми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Комплексний огляд реформ соціальної політики та ринку праці за 2015–2024 рр., зокрема трансформацію системи допомоги від пільг до адресних послуг, здійснено командою аналітичного центру VoxUkraine у «Білій книзі реформ 2025» [1]. Фіскальні аспекти децентралізації – зростання частки власних доходів місцевих бюджетів, механізми горизонтального вирівнювання та інституційні наслідки запровадження військових адміністрацій – розкрито в дослідженні М. Балицької та В. Виговської [2]. Порівняльний аналіз бюджетів переміщених і тилових територіальних громад за 2025 р. на основі даних порталу OpenBudget здійснили О. Іванов та Д. Колодяжна [3], а комплексну оцінку фіскальної спроможності українських муніципалітетів – аналітики Київської школи економіки [4].

Роль громадянського суспільства в наданні соціальних послуг та подоланні соціальних наслідків війни ґрунтовно досліджено О. Луцевич і Я. Барб'єрі у праці Chatham House [5], яка спирається на опитування українських організацій громадянського суспільства 2026 р. Проблематику кадрового забезпечення та координації догляду вдома на рівні територіальних громад висвітлено в дослідженні ініціативи Vseturbota, реалізованому РН Capital та Європейським інститутом громадського здоров'я [6]. Роль локальної близькості громадських організацій до бенефіціарів як інструменту розвитку громад проаналізовано у звіті «Єднання» [7].

Офіційна статистика щодо охоплення населення заходами соціального захисту узагальнена у статистичному збірнику Державної служби статистики України [8]. Приклади того, як саме втрата контролю над територією позначається на бюджетній спроможності конкретної громади, ілюструють дані про найбільші бюджети серед переміщених громад у 2025 р.: Краматорська міська громада (2,4 млрд грн.), Маріупольська (близько 1 млрд грн.), Лисичанська (730 млн грн.), Мелітопольська (712 млн грн.) та Енергодарська (789 млн грн.) [3]. Динаміку фінансової та безпекової ситуації в громадах у щомісячному режимі відстежує проєкт моніторингу громад Київської школи економіки та VoxUkraine [9]. Водночас, попри наявність ґрунтовних досліджень окремих аспектів адміністрування соціальних послуг, комплексного порівняльного аналізу ефективності цієї системи на місцевому рівні одночасно за критеріями охоплення, фінансової спроможності, кадрового забезпечення, залучення недержавних надавачів і міжмуніципальної співпраці досі бракує, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є оцінити ефективність адміністрування соціальних послуг на місцевому рівні через порівняння показників 2021–2026 рр. за критеріями: охоплення послугами, фінансова спроможність громад, кадрове забезпечення, залучення недержавних надавачів і міжмуніципальна співпраця

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Для системної оцінки ефективності адміністрування соціальних послуг на місцевому рівні доцільно послідовно розглянути кожен із п'яти визначених критеріїв, зіставляючи вихідний (2021 р.) та поточний (2025–2026 рр.) стан справ.

Охоплення соціальними послугами

У 2021 р. перелік базових соціальних послуг, які можуть надаватися на місцевому рівні, був остаточно сформований: до 17 послуг, визначених Законом України «Про соціальні послуги» 2019 р., додано послугу «Медіація», унаслідок чого перелік розширився до 18 позицій [10]. Однак у 2025 р. перелік знову скоротився до 17 послуг: з переліку базових соціальних послуг виключено послугу «інформування» [11]. Уже на початку повномасштабного вторгнення нормативну базу оперативно адаптували до кризових умов: Законом України від 14.04.2022 № 2193-ІХ розширено повноваження обласних державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування визначати особливості порядку організації й надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану, а також запроваджено екстрене (кризове) надання послуг без стандартної процедури ведення випадку [12]. Фактичне ж охоплення, за результатами польового дослідження 2025–2026 рр. у 24 громадах шести областей (Дніпропетровської, Полтавської, Рівненської, Черкаської, Львівської, Хмельницької), виявилось значно нижчим за нормативно передбачене: лише близько 10% людей з обмеженою мобільністю, які потребують сторонньої допомоги, фактично отримують послуги догляду вдома, тоді як 90% таких потреб задовольняються неформально – переважно родичами, здебільшого жінками працездатного віку [6].

Про низький рівень фактичного охоплення населення соціальними послугами свідчать і результати всеукраїнського соціологічного опитування, проведеного Київською школою економіки на замовлення Міністерства соціальної політики за фінансової підтримки ЮНІСЕФ на вибірці з 2047 респондентів у січні 2024 р. Лише 20% опитаних вважають себе поінформованими про соціальні послуги, доступні в їхній громаді (з них лише 5% – повністю поінформовані), а коректно визначити зміст поняття «соціальні послуги» відповідно до затвердженого законодавством класифікатора змогли лише 3% респондентів. Хоча 22%

опитаних заявили, що отримували соціальні послуги за останні 12 місяців, серед них лише 11% змогли назвати послугу, яка справді відповідає класифікатору, – тобто дійсний рівень охоплення послугами, що відповідають законодавчому визначенню, є в рази нижчим за декларативний [13]. Головною причиною цього респонденти назвали брак інформації про послуги та критерії їх отримання (48%), а також бюрократичні перешкоди (40%) [13].

Ситуація з охопленням психосоціальною підтримкою є подібною: за оцінками, близько 15 млн осіб потребують певного рівня психологічної допомоги, а мережа спеціалізованих державних установ – 386 «Центрів життєстійкості», розгорнутих Міністерством соціальної політики станом на квітень 2026 р., – попри розширення, ще не забезпечує рівномірного покриття території країни [5]. Водночас саме регіональні організації громадянського суспільства виявилися ключовим інструментом розширення охоплення: серед організацій громадянського суспільства, які вже надають соціальні послуги, психологічну підтримку до переліку своїх послуг включають 55% регіональних організацій – удвічі більше, ніж серед організацій національного рівня (27%) [5]. Ця мережа виросла з пілотного проєкту 2023 р.: станом на січень 2024 р. до нього долучилися лише 34 територіальні громади, а розширення ще на 120 громад планувалося тільки на 2024 рік [14]. Охоплення ветеранської спільноти послугами також залишається предметом активного розвитку: за офіційними даними Київської обласної військової адміністрації, у межах програми малих грантів упродовж 2024 року соціальні послуги отримали 82 028 осіб зі статусом учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни [15], тоді як загальна кількість ветеранів в Україні станом на 2024 рік становила 1,3 млн осіб, а з урахуванням членів сімей після завершення війни ця категорія може зрости до 5–6 млн осіб, або 12–15% населення станом на початок 2022 р. [1].

Фінансова спроможність громад

Децентралізація істотно зміцнила дохідну базу місцевих бюджетів: частка власних надходжень у місцевих бюджетах зросла з 36,4% до 73,9% після закріплення за громадами 60% податку на доходи фізичних осіб (тимчасово підвищено до 64% на період воєнного стану) [2]. Для підтримки менш спроможних громад запроваджено механізм горизонтального вирівнювання: у 2025 р. базова дотація становила 19,4 млрд грн для громад та 4,2 млрд грн для обласних бюджетів, а на 2026 р. заплановано 23,3 млрд грн; реверсну дотацію у 2025 р. сплачували лише 189 із 1331 територіальної громади (14,2%), обсягом 14,9 млрд грн, а на 2026 р. заплановано 15,5 млрд грн [2].

Найгостріше проблема фінансової спроможності проявляється в переміщених громадах, органи місцевого самоврядування яких втратили контроль над власною територією, але продовжують надавати адміністративні та соціальні послуги мешканцям, розпорошеним по всій країні. Порівняльний аналіз даних порталу OpenBudget за 2025 р. дозволяє узагальнити ключові відмінності між переміщеними та тиловими громадами в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика бюджетів переміщених і тилових територіальних громад, 2025 р.

Показник	Міські громади (переміщені / тилові)	Селищні громади (переміщені / тилові)	Сільські громади (переміщені / тилові)
Медіанний бюджет, млн грн	189 / 410	53 / 193	36 / 106
Частка власних податкових надходжень	19% / 56–63%	16% / 56–63%	15% / 56–63%
Частка офіційних трансфертів у доходах	78% / 30%	81% / 37%	80% / 35%
Видатки на загальнодержавні функції (утримання апарату, субвенції)	55–67% / 16–24%	55–67% / 16–24%	55–67% / 16–24%

Джерело: складено автором на основі [3] (без урахування обласних центрів; вибірка – 167 переміщених і 1249 тилових громад).

Довідково: джерело [3] не наводить окремого відсоткового показника видатків саме на «соціальний захист» у розрізі переміщених і тилових громад. Як загальний орієнтир можна навести лише загальнонаціональну (без розподілу на переміщені й тилові) динаміку видатків місцевих бюджетів України на соціальний захист: 7,0 млрд грн (січень–квітень 2021 р.) проти 12,0 млрд грн (січень–квітень 2024 р.), тобто зростання на 71% [16].

Наведені дані засвідчують, що фінансова спроможність переміщених громад надавати соціальні послуги на порядок нижча за спроможність тилових громад: майже відсутня власна дохідна частина, яка компенсується високою часткою державних трансфертів. Водночас переважна частина видатків переміщених громад іде на утримання апарату управління, тоді як фінансування безпосередніх соціальних послуг є обмеженим. Додатковим джерелом підтримки постраждалих громад є цільова дотація на здійснення повноважень на деокупованих, тимчасово окупованих та інших постраждалих від агресії територіях, обсяг якої на 2026 р. становить 30,4 млрд грн, з яких 12,7 млрд грн уже розподілено між 963 громадами [3]. Водночас майже 80% усіх муніципалітетів країни на кінець 2025 р. долучилися до системи публічного інвестиційного менеджменту, а 401 громада та регіон затвердили єдині портфелі проєктів розвитку, що свідчить про

поступове зміцнення інституційної спроможності стратегічного бюджетного планування навіть в умовах війни [4].

Кадрове забезпечення

Кадрове забезпечення соціальної сфери на місцевому рівні – важлива складова якості надання соціальних послуг. Пандемія, реформування та повномасштабна війна суттєво погіршили ситуацію через значне збільшення навантаження, дефіцит спеціалістів та низьке фінансування.

Так, за результатами дослідження догляду вдома у 24 громадах, один соціальний працівник у середньому обслуговує 9–10 отримувачів послуг [6]. Водночас у затвердженому Типовому штатному нормативі чисельності працівників територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) (наказ Мінсоцполітики від 12.07.2016 № 753) зазначається, що один соціальний робітник обслуговує 6 осіб у сільській (приміській) місцевості, інших місцевостях, що не мають транспортного сполучення, приватному або державному секторі без комунальних зручностей, і 10 осіб – у містах з комунальними зручностями [17]. Отже, зафіксоване дослідженням фактичне навантаження (9–10 отримувачів) перевищує довідковий орієнтир для сільської місцевості, хоча пряме порівняння ускладнюється відсутністю єдиного обов'язкового нормативу для всіх типів громад [6; 17].

Фінансова модель більшості громад також не сприяє розвитку кадрового потенціалу: у громадах, що фінансують соціальні послуги за постатейною моделлю бюджетування, до 98% видатків спрямовується на оплату праці соціальних працівників та допоміжного персоналу, тоді як обсяг фінансування слабо пов'язаний із фактичною кількістю чи якістю наданих послуг [6]. Це створює замкнене коло: кошти йдуть на утримання наявного (часто недостатнього) штату, а не на розширення чи підвищення якості послуг.

Повномасштабна війна та міграція спричинили дефіцит кадрів та нові виклики. Навантаження на кожного працівника зросло через збільшення категорій постраждалих осіб, а відповідно і потенційних отримувачів соціальних послуг. У зв'язку з цим збільшився попит на психологів, соціальних працівників (робітників).

Окремої уваги заслуговує саме персонал, який безпосередньо надає соціальні послуги, – соціальні працівники (робітники), психологи, фахівці з соціальної реабілітації, фахівці з супроводу ветеранів, – оскільки кадровий дефіцит найгостріше відчувається саме на цьому рівні, а не серед управлінців. Гостра нестача психологів простежується вже на прикладі окремих міст: за даними Суспільного мовлення, станом на середину 2024 р. структурам, які займаються соціально-психологічною реабілітацією дітей та дорослих у Києві (зокрема Київському міському центру соціально-психологічної допомоги, міському центру соціальної підтримки дітей та сімей), не вистачало 20% соціальних працівників, психологів і фахівців з реабілітації [18].

У відповідь на кадрову кризу держава з 1 січня 2026 р. запровадила суттєве підвищення оплати праці персоналу, який безпосередньо надає соціальні та реабілітаційні послуги. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 № 1750 «Деякі питання оплати праці працівників надавачів соціальних та реабілітаційних послуг» встановлено коефіцієнт 2,5 для визначення граничних розмірів посадових окладів таких працівників, що означає їх можливе зростання приблизно на 150%; рішення стосується близько 80 тис. фахівців у цій сфері [19]. Водночас слід враховувати важливе застереження: коефіцієнт 2,5 визначає лише граничний (максимальний), а не гарантований розмір окладу, і його фактичне застосування залежить від фонду оплати праці, передбаченого кошторисом конкретної установи, – тобто на практиці підвищення може виявитися нерівномірним між громадами з різною фінансовою спроможністю [20].

Залучення недержавних надавачів

Інститут соціального замовлення – ключовий механізм залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг за бюджетні кошти – розвивається в Україні значно довше, ніж може здатися на перший погляд. Вперше його запроваджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 324 «Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів», якою на заміну застарілому конкурсному механізму 2004 р. створено перший в Україні механізм прямого бюджетного фінансування діяльності неурядових організацій у сфері соціальних послуг [21]. Тобто йдеться не про нове явище воєнного часу, а про інструмент із понад десятирічною історією застосування, який лише зазнав суттєвого оновлення в наступні роки.

Із 2020 р. цей механізм зазнав суттєвого оновлення (постанова Кабінету Міністрів України від 06.06.2020 № 450, якою замінено постанову 2013 р.): до переліку суб'єктів, уповноважених надавати соціальні послуги, долучили фізичних осіб, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а держава запровадила механізм оплати послуг за результатом, що дозволяє органам влади обирати надавача з найкращими умовами [1].

Водночас потенціал розширення участі недержавного сектору залишається значним: рівень довіри населення до інститутів громадянського суспільства становить 79% – це один із найвищих показників довіри серед публічних інститутів в Україні [5]. Серед організацій громадянського суспільства, що надають соціальні послуги, 55% опитаних організацій зазначили це серед напрямів своєї діяльності, причому серед регіональних організацій цей показник значно вищий (61%), ніж серед організацій національного рівня (29%) [5]. Разом із тим, механізми публічних закупівель соціальних послуг через систему Prozorro на практиці використовуються рідко: більшість громад продовжує фінансувати вже наявних надавачів (переважно комунальні центри)

напряму з місцевого бюджету, оскільки закупівельні процедури погано пристосовані до специфіки соціальних послуг, які потребують довгострокової й індивідуалізованої, а не разової стандартизованої взаємодії [6]. У 2025 р. Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю запустив ініціативу з підтримки закупівлі соціальних послуг громадами в межах проекту малих грантів, результати якого, утім, ще зарано оцінювати [6].

Міжмуніципальна співпраця

Консолідація територіальних громад (від близько 11 520 громад у 2015 р. до 1469 після реформи 2020 р. [2]) заклала інституційну основу для міжмуніципальної співпраці саме у сфері соціальних послуг, які часто занадто дорогі для фінансування поодиноким малою громадою. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [22] прямо передбачає для цього окрему форму – спільне фінансування (утримання) комунальних установ, зокрема надавачів соціальних послуг, а Міністерство соціальної політики офіційно роз'яснює, що розвиток і забезпечення надання соціальних послуг на рівні громади може відбуватися саме в межах такого співробітництва [9; 23].

Актуальна практика підтверджує, що цей інструмент реально використовується: за даними моніторингу квітня 2026 р., з 8 нових угод міжмуніципальної співпраці, зареєстрованих цього місяця, три стосувалися саме спільного фінансування й утримання установ – надавачів соціальних послуг [9]. Водночас вичерпної загальнонаціональної статистики, яка окремо виділяла б частку договорів міжмуніципальної співпраці саме у сфері соціальних послуг (на відміну від адміністративних послуг, де така частка становить близько 22% від усіх укладених договорів), у відкритих джерелах не виявлено – це можна визначити як напрям для подальших досліджень.

Обмеження дослідження

Проведений аналіз має декілька методологічних обмежень, які варто враховувати під час інтерпретації результатів. По-перше, офіційні дані реєстрів та бюджетних порталів (зокрема OpenBudget), використані для порівняння переміщених і тилових громад, не завжди відображають повноту й актуальність інформації саме щодо постраждалих територій: громади, які втратили контроль над частиною інфраструктури або працюють у режимі військових адміністрацій, об'єктивно мають обмежену спроможність вчасно та системно оновлювати звітність, що може вносити систематичне зміщення в бік недооцінки їхніх реальних показників. По-друге, ключові емпіричні висновки щодо фактичного охоплення та кадрового навантаження спираються на польове дослідження, що охопило лише 24 громади в шести областях [6]; ця вибірка, попри методологічну цінність, не є статистично репрезентативною для всієї країни й не включає безпосередньо прифронтові чи деокуповані території, тому екстраполяцію її результатів на національний рівень слід робити з обережністю. По-третє, як зазначено в розділі про міжмуніципальну співпрацю, в Україні відсутня системна статистика, яка окремо виділяла б частку договорів міжмуніципальної співпраці саме у сфері соціальних послуг, що не дозволило кількісно оцінити масштаб цього явища й обмежило аналіз переважно якісними прикладами. По-четверте, окремі кількісні оцінки – зокрема співвідношення «один соціальний працівник на 9–10 отримувачів» – є результатами конкретних емпіричних досліджень, а не зіставленням із чітко встановленим і законодавчо обов'язковим нормативом (як показано вище, чинне законодавство здебільшого делегує визначення штатної чисельності самим надавачам послуг), тому такі показники слід розглядати як індикативні, а не як відхилення від формального стандарту. Нарешті, самі бойові дії та масові вимушені переміщення населення протягом 2022–2026 рр. об'єктивно ускладнюють збір, верифікацію та порівнюваність статистичних даних у динаміці, що є системним обмеженням для будь-якого дослідження цього періоду, а не лише для цієї статті. Зазначені обмеження окреслюють перспективні напрями подальших досліджень

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Порівняльний аналіз адміністрування соціальних послуг на місцевому рівні за 2021–2026 рр. за п'ятьма критеріями дозволяє зробити такі узагальнення.

За критерієм охоплення послугами зафіксовано суттєвий розрив між нормативними вимогами та фактичним наданням: лише близько 10 % осіб з обмеженою мобільністю отримують догляд вдома, а дійсний рівень охоплення послугами, що відповідають законодавчому класифікатору, є значно нижчим за декларативний. Низька поінформованість населення (лише 20 % вважають себе поінформованими) та бюрократичні бар'єри залишаються головними перешкодами. Водночас розширення мережі Центрів життєстійкості та активна роль регіональних організацій громадянського суспільства (55 % з яких надають психологічну підтримку) частково компенсують дефіцит державного покриття.

Фінансова спроможність громад демонструє глибоку асиметрію: медіанні бюджети переміщених громад у 2–3,6 рази менші за тилові, а частка власних податкових надходжень у них становить лише 15–19 % проти 56–63 % у тилових. Переважна частина видатків переміщених громад спрямовується на утримання апарату, що обмежує ресурси на безпосередні соціальні послуги. Механізми горизонтального вирівнювання та цільові дотації частково пом'якшують дисбаланс, проте не усувають структурної вразливості.

Кадрове забезпечення залишається критичним вузьким місцем: фактичне навантаження (9–10 отримувачів на одного працівника) перевищує типові нормативи, а до 80–90 % видатків громад на соціальні

послуги йде на оплату праці. Запроваджене з 1 січня 2026 р. підвищення граничних посадових окладів (коефіцієнт 2,5) створює передумови для покращення ситуації, проте його реалізація залежатиме від фінансової спроможності конкретних громад і може бути нерівномірною.

Залучення недержавних надавачів через механізм соціального замовлення має понад десятирічну історію, проте на практиці більшість громад продовжує фінансувати переважно комунальні центри напівпрямі. Високий рівень довіри до громадянського суспільства (79 %) і значна частка регіональних організацій, що надають соціальні послуги, свідчать про нереалізований потенціал.

Міжмуніципальна співпраця використовується, зокрема для спільного утримання надавачів соціальних послуг, проте відсутність системної статистики унеможливорює кількісну оцінку масштабу явища.

Загалом система адміністрування соціальних послуг на місцевому рівні виявила адаптивність в умовах війни (оперативне оновлення законодавства, розширення повноважень органів влади, зростання ролі громадянського суспільства), проте зберігає структурні диспропорції між переміщеними та тиловими громадами, низьке фактичне охоплення та кадровий дефіцит.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на: 1) розширення емпіричної бази польових досліджень із включенням прифронтових і деокупованих територій для підвищення репрезентативності; 2) створення та аналіз системної статистики договорів міжмуніципальної співпраці саме у сфері соціальних послуг; 3) кількісну оцінку впливу запровадженого з 2026 р. підвищення оплати праці на кадрове забезпечення та якість послуг у громадах з різною фінансовою спроможністю; 4) порівняльний аналіз ефективності механізмів соціального замовлення та прямого фінансування комунальних надавачів; 5) розроблення індикаторів ефективності адміністрування соціальних послуг, які б ураховували як кількісні (охоплення, видатки), так і якісні (задоволеність отримувачів, координація між секторами) параметри в умовах тривалої війни та післявоєнного періоду.

Література

1. White Book of Reforms 2025. Chapter 12: Labour Market and Social Policy. VoxUkraine, 05.06.2025. URL: <https://voxukraine.org/en/white-book-of-reforms-2025-chapter-12-labour-market-and-social-policy>
2. Balytska M., Vyhovska V. How the Decentralization Reform Changed the Logic of Local Governance in Communities. VoxUkraine, 07.05.2026. URL: <https://voxukraine.org/en/how-the-decentralization-reform-changed-the-logic-of-local-governance-in-communities>.
3. Іванов О., Колодяжна Д. Бюджети переміщених громад: хто управляє, хто контролює. VoxUkraine, 27.07.2026. URL: <https://voxukraine.org/byudzhet-y-peremishhenyh-gromad-hto-upravlyaye-hto-kontrolyuye>.
4. Report: Municipalities 2025. Kyiv School of Economics, 2026. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/01/Report_Municipalities-2025.pdf
5. Lutsevych O., Barbieri J. Why a 'Whole-of-Society' Model is Essential for Ukraine's Recovery. Chatham House, 22.06.2026. URL: <https://www.chathamhouse.org/2026/06/why-whole-society-model-essential-ukraines-recovery/which-elements-social-recovery-are>
6. Pavlishevskyi O. The Reality of Home-Based Care in Ukraine: Findings from a New Study. VoxUkraine, 15.05.2026. URL: <https://voxukraine.org/en/the-reality-of-home-based-care-in-ukraine-findings-from-a-new-study>
7. Громадянське суспільство в умовах війни 2022–2025 : аналітичний звіт / ІСД ; Єднання. 2025. URL: https://api.ednannia.ua/upload/kch/25/10/29/zvit_eng_Громадянське%20суспільство%20в%20умовах%20війни_2022_2025%201.pdf
8. Соціальний захист населення України, 2024 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/sotsialnyy-zakhyst-naseleण्या-ukrayiny-2024>
9. Community Monitoring. April 2026. VoxUkraine, 2026. URL: <https://voxukraine.org/en/community-monitoring-april-2026>
10. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
11. Про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення надання соціальних послуг: Закон України від 26.03.2025 № 4332-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4332-IX>
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14.04.2022 № 2193-IX. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20>
13. National Survey on the Perception and Awareness of Social Policy in Ukraine. Kyiv School of Economics, InfoSapience; commissioned by the Ministry of Social Policy of Ukraine with support of UNICEF, 03.2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/11/KSE_MoSP_UNICEF_report_Sociology_Eng.pdf
14. Social Expenditures: What and Why the State Finances in 2023. VoxUkraine, 2024. URL: <https://voxukraine.org/en/social-expenditures-what-and-why-the-state-finances-in-2023>
15. Малі гранти для соціальних послуг та послуги раннього втручання: співпраця Мінсоцполітики, ЮНІСЕФ, Уряду Великої Британії та Фонду соцзахисту осіб з інвалідністю. Київська обласна військова

адміністрація, 28.02.2025. URL: <https://koda.gov.ua/mali-granty-dlya-soczialnyh-poslug-ta-poslugy-rannogo-vtruchannya-spivpraczja-minsoczipolityky-yunisef-uryadu-velykoyi-brytaniyi-ta-fondu-soczzahystu-osib-z-invalidnistyu/>

16. Аналіз місцевих бюджетів за січень–квітень 2024 року. Децентралізація в Україні, 2024. URL: <https://decentralization.ua/en/news/18256>

17. Про затвердження Типового штатного нормативу чисельності працівників територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг): Наказ Міністерства соціальної політики України від 12.07.2016 № 753. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1078-16>

18. Дефіцит кадрів не лише в метро: у комунальних підприємствах Києва є понад 6,5 тисяч вакансій. Суспільне Мовлення, 02.07.2024. URL: <https://susplne.media/kyiv/781567-deficit-kadriv-ne-lise-v-metro-u-komunalnih-pidpriemstvah-kieva-e-ponad-65-tisac-vakansij/>

19. З 1 січня 2026 року посадові оклади соціальних працівників зростуть майже в 2,5 рази. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, 26.12.2025. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/z-1-sichnya-2026-roku-posadovi-oklady-sotsialnykh-pratsivnykiv-zrostut-mayzhe-v-25-razy>

20. Деякі питання оплати праці працівників надавачів соціальних та реабілітаційних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 № 1750. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1750-2025-%D0%BF>

21. Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2013 № 324 (втратила чинність 06.06.2020). База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2013-%D0%BF>

22. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

23. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг на рівні громади: роз'яснення Міністерства соціальної політики України. Департамент соціального захисту населення Запорізької облдержадміністрації. URL: https://dszn-zoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/rozyasnennya_minsoczipolityky.doc

References

1. White Book of Reforms 2025. Chapter 12: Labour Market and Social Policy. VoxUkraine, 05.06.2025. URL: <https://voxukraine.org/en/white-book-of-reforms-2025-chapter-12-labour-market-and-social-policy>
2. Balytska M., Vyhovska V. How the Decentralization Reform Changed the Logic of Local Governance in Communities. VoxUkraine, 07.05.2026. URL: <https://voxukraine.org/en/how-the-decentralization-reform-changed-the-logic-of-local-governance-in-communities>
3. Ivanov O., Kolodiazna D. Budgets of Displaced Communities: Who Manages, Who Controls. VoxUkraine, 27.07.2026. URL: <https://voxukraine.org/byudzhety-peremishhenyh-gromad-ho-upravlyaye-ho-kontrolyuye>
4. Report: Municipalities 2025. Kyiv School of Economics, 2026. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2026/01/Report_Municipalities-2025.pdf
5. Lutsevych O., Barbieri J. Why a 'Whole-of-Society' Model is Essential for Ukraine's Recovery. Chatham House, 22.06.2026. URL: <https://www.chathamhouse.org/2026/06/why-whole-society-model-essential-ukraines-recovery/which-elements-social-recovery-are>
6. Pavlishevskiy O. The Reality of Home-Based Care in Ukraine: Findings from a New Study. VoxUkraine, 15.05.2026. URL: <https://voxukraine.org/en/the-reality-of-home-based-care-in-ukraine-findings-from-a-new-study>
7. Civil Society in Wartime 2022–2025: Analytical Report / ISD; Ednannia. 2025. URL: https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/25/10/29/zvit_eng_Громадянське%20суспільство%20в%20умовах%20війни_2022_2025%201.pdf
8. Social Protection of the Population of Ukraine, 2024: Statistical Yearbook / State Statistics Service of Ukraine. Kyiv, 2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/sotsialnyy-zakhyst-naselennya-ukrayiny-2024>
9. Community Monitoring. April 2026. VoxUkraine, 2026. URL: <https://voxukraine.org/en/community-monitoring-april-2026>
10. On Social Services: Law of Ukraine No. 2671-VIII of 17.01.2019. Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
11. On Amendments to the Law of Ukraine "On Social Services" Concerning the Improvement of the Provision of Social Services: Law of Ukraine No. 4332-IX of 26.03.2025. "Legislation of Ukraine" Database / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4332-IX>
12. On Amendments to Certain Laws of Ukraine Concerning the Provision of Social Services in the Event of the Introduction of a State of Emergency or Martial Law in Ukraine or Its Individual Territories: Law of Ukraine No. 2193-IX of 14.04.2022. "Legislation of Ukraine" Database / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20>
13. National Survey on the Perception and Awareness of Social Policy in Ukraine. Kyiv School of Economics, InfoSapience; commissioned by the Ministry of Social Policy of Ukraine with support of UNICEF, 03.2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/11/KSE_MoSP_UNICEF_report_Sociology_Eng.pdf
14. Social Expenditures: What and Why the State Finances in 2023. VoxUkraine, 2024. URL: <https://voxukraine.org/en/social-expenditures-what-and-why-the-state-finances-in-2023>
15. Small Grants for Social Services and Early Intervention Services: Cooperation between the Ministry of Social Policy, UNICEF, the Government of the United Kingdom, and the Fund for Social Protection of Persons with Disabilities. Kyiv Regional Military Administration, 28.02.2025. URL: <https://koda.gov.ua/mali-granty-dlya-soczialnyh-poslug-ta-poslugy-rannogo-vtruchannya-spivpraczja-minsoczipolityky-yunisef-uryadu-velykoyi-brytaniyi-ta-fondu-soczzahystu-osib-z-invalidnistyu/>
16. Analysis of Local Budgets for January–April 2024. Decentralization in Ukraine, 2024. URL: <https://decentralization.ua/en/news/18256>
17. On Approval of the Model Staffing Standard for the Number of Employees of a Territorial Social Service Center (Provision of Social Services): Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine No. 753 of 12.07.2016. "Legislation of Ukraine" Database / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1078-16>
18. Staff Shortage Not Only in the Metro: Kyiv's Municipal Enterprises Have Over 6,500 Vacancies. Susplne Media, 02.07.2024. URL:

<https://suspilne.media/kyiv/781567-deficit-kadriv-ne-lise-v-metro-u-komunalnih-pidpriemstvah-kieva-e-ponad-65-tisac-vakansij/>

19. From January 1, 2026, the Salaries of Social Workers Will Increase Almost 2.5-Fold. Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine, 26.12.2025. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/z-1-sichnya-2026-roku-posadovi-oklady-sotsialnykh-pratsivnykiv-zrostut-mayzhe-v-25-razy>

20. Certain Issues of Remuneration of Employees of Providers of Social and Rehabilitation Services: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1750 of 26.12.2025. "Legislation of Ukraine" Database / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1750-2025-%D0%BF>

21. On Approval of the Procedure for Implementing Social Contracting at the Expense of Budget Funds: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 324 of 29.04.2013 (expired 06.06.2020). "Legislation of Ukraine" Database / Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-2013-%D0%BF>

22. On Cooperation of Territorial Communities: Law of Ukraine No. 1508-VII of 17.06.2014. Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

23. Development and Provision of Social Services at the Community Level: Explanation by the Ministry of Social Policy of Ukraine. Department of Social Protection of the Population of Zaporizhzhia Regional State Administration. URL: https://dszn-zoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/rozyasnennya_minsocpolityky.doc